

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 13/2019

19.9.2019

UUODEN 2020 TALOUSARVION VALMISTELUN PERUSTEITA

Talouden nykytila

Talouden kehitys Suomessa on ollut alavireistä vuodesta 2009 alkaen. Kansantalouden tuotanto alkoi kasvaa vuonna 2015 ja oli parhaimmillaan vuoden 2017 alkupuoliskolla vajaassa neljässä prosentissa. Sen jälkeen kasvu on laskenut noin 1,7 prosenttiin (7/2019). Syksyn ensimmäisten ennusteiden mukaan koko vuoden 2019 talouskasvu jäisi alle 1,5 prosenttiin – ennusteet ovat alentuneet keväästä.

Vuoden 2018 tilinpäätösten mukaan noin puolella seurakuntatalouksista vuosikate ei yltänyt poistojen tasoon. Talouden tasapainon minimivaatimuksena on, että vuosikate on poistojen suuruinen. Vuodesta 2009 alkaen kirkollisveron tuotto on alentunut keskimäärin vähän yli prosentin vuodessa (v. 2018 rahanarvossa). Positiivisista ennusteista huolimatta vuoden 2018 verotilitykset pienenevät vajaan kaksi prosenttia. Vuoden 2019 verontilityksissä noudatetaan ensimmäistä vuotta uutta verontilityslakia ja siksi verontilitykset eivät ole vertailukelpoisia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan.

Vuoden 2019 verotilityksistä

Kirkollisveroja on tilitetty elokuun loppuun mennessä vähemmän kuin aikaisemmin samaan aikaan. Tähän on Verohallinnon seurakunnille lähettämän tiedotteen (9.9.2019) mukaan useita syitä. Uuden verontilityslain mukaan verotus valmistuu joustavasti ja veronpalautuksia on maksettu jo elokuussa ja syyskuussa, ja summat on vähennetty tilityksistä. Lisäksi kirkollisverotilityksiä ovat pienentäneet myös ennakonpidätysmenettelyn muutos, jossa siirryttiin vuositulorajaan perustuvaan ennakonpidätystapaan ja sivutuloverokorteista luovuttiin. Alkuvuodesta ennakonpidätyksiä on kertynyt aikaisempaa vähemmän, ja jos verovelvolliset eivät muuta ennakonpidätyksiään, heiltä pidetään loppuvuodesta lisäprosentin mukaan ja veroja kertyy tilitettäväksi enemmän. Lisäksi ennakonpidätysten kertymää on alkuvuodesta vähentänyt tulorekisterin käyttöönottoon liittyneet ilmoittamisen ongelmat. Alkuvuoden odotettua pienempien ennakonpidätysten odotetaan palautuvan veronsaajien tilityksiin vuoden 2019 loppupuolella ja vuoden 2020 aikana.

Verotilitysten vertaaminen edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan ei anna oikeaa kuvaa alkuvuoden tilitysmäärästä, eikä sen perusteella voi tehdä koko vuotta koskevaa arviota. Kirkkohallitus on julkaissut Sakastissa laskentataulukon arvioinnin avuksi. Taulukossa on valmiina arvioidut veronpalautukset ja jälkiverot, sekä niiden vaikutukset tilityksiin. (Sakasti: *Etusivu – Hallinto ja talous – Seurakuntatalous – Kirkollisvero*). Elokuun tilitysten jälkeen ennustetaan, että kirkollisveron määrä kasvaisi koko kirkossa enintään kaksi prosenttia. Seurakuntakohtaiset erot ovat suuria ja jokaisen seurakuntatalouden pitää tehdä itse omat arvionsa.

Ennusteita vuodelle 2020

Syksyn 2019 ensimmäisten ennusteiden mukaan kokonaistuotannon kasvuennustetta kuluvalla vuodelle on laskettu ja se on keskimäärin 1,3 %. Vuoden 2020 ennusteiden keskimäärä on laskenut 0,9 prosenttiin.

Vuoden takaisesta tilanteesta ennusteet ovat noin puoli prosenttiyksikköä alemmalla tasolla. Inflaation odotetaan olevan vuonna 2020 noin 1,1 prosenttia. Vuonna 2020 kuluttajahinnat nousisivat vain hieman enemmän – 1,4 prosenttia. Ansioihin odotetaan kasvua. Vuonna 2020 ansiotaso kasvaisi lähes kolme prosenttia ja vuonna 2020 kasvu olisi samalla tasolla. Työttömien määrän odotetaan edelleen laskevan, eli työttömyysaste olisi 6,5 prosenttia vuonna 2020 ja 6,4 prosenttia vuonna 2021.

Kirkollisvero ja jäsenmäärän kehitys

Kirkollisveron määrään vaikuttavat talouden yleisen kehityksen lisäksi veroperustemuutokset, työllisyystilanne, kirkollisveroprosentin suuruus, seurakunnan jäsenten ansiotulojen määrä ja ansiotuloja saavien lukumäärä. Vaikka kokonaistalouden volyyymi alenee, ansiotason kasvu ja työttömyyden aleneminen tukevat kirkollisverotuottoa.

Kirkkohallitus on tilannut päivityksen vuosi sitten tehtyyn seurakuntakohtaiseen kirkollisveroennusteeseen. Ennuste valmistuu lokakuussa sen jälkeen, kun Tilastokeskus on julkaissut kuntakohtaiset väestöennusteet. Ennuste toimitetaan seurakuntiin sähköpostitse.

Seurakunnat voivat itse arvioida kirkollisveron kehitystä käyttämällä hyväkseen Verohallinnon tilastotietokantaa (vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Vero/). Tilastosta voi muun muassa poimia oman seurakunnan jäsenten ansiotulo- ja verotiedot eri luokitteluilla. Palvelussa on tällä hetkellä tiedot verovuosilta 2014–2017. Verovuoden 2018 tiedot ilmestyvät tietokantaan joulukuussa.

Valtionrahoitus

Laki valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin tuli voimaan vuoden 2016 alussa, ja samalla luovuttiin seurakuntien yhteisövero-osuudesta. Lain mukaan seurakunnille lailla annettuja yhteiskunnallisia tehtäviä korvataan valtion talousarviosta maksettavalla 114 miljoonan euron suuruisella rahoituksella. Korvattavia tehtäviä ovat hautausi, väestökirjanpito, teatterit ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito.

Hallituksen talousarvioehdotuksessa vuodeksi 2020 evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin on varattu 115,7 miljoonan euron määräraha. Esityksessä on otettu huomioon 1,5 prosentin indeksikorotus. Rahoitus maksetaan Kirkon keskusrahastolle. Keskusrahaston saaman valtionrahoituksen jakotavan esitetään pysyvän nykyisellään. Indeksikorotuksen kohdentamisesta päättää kirkolliskokous marraskuussa.

Rahoituslain neljännessä pykälässä säädetään, että Kirkon keskusrahaston tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät, laissa tarkoitettujen edellä mainittujen yhteiskunnallisten tehtävien kustannusten seuranta varten tarvittavat tiedot. Kirkon keskusrahasto käyttää tietojen toimittamiseen seurakuntien taloustilastoista johdettuja yhteenlaskettuja kustannustietoja. Seurakunnissa tulee tarkasti noudattaa kirkkohallituksen ohjetta kustannusten kohdentamisesta kirjanpidossa. Tilintarkastajia muistutetaan tarkastamaan, onko seurakunta kirjannut ja ilmoittanut kustannukset ohjeiden mukaisesti.

Maksut kirkon keskushallinnolle

Kirkon keskusrahastomaksu, 6,5 % (esitys)

Laskennallisen kirkollisveron perusteella määräytyvän Kirkon keskusrahaston perusmaksu aleni vuodesta 2018 alkaen yhdellä prosenttiyksiköllä 6,5 prosenttiin. Maksu on pysynyt samana, eikä Maksuun esitetä muutosta myöskään vuodeksi 2020.

Eläkerahastomaksu, 5 % (esitys)

Kirkollisveron perusteella määräytyvä eläkerahastomaksu korotettiin viiteen prosenttiin vuodeksi 2018. Maksu on pysynyt samana, eikä siihen esitetä muutosta vuodeksi 2020.

Seurakunnan rahastomaksujen suuruuden arvioiminen

Seurakunta voi arvioida jo etukäteen sekä keskusrahasto- että eläkerahastomaksun suuruuden. Molemmat maksut perustuvat verovuoden 2018 kirkollisveroon. Seurakuntakohtaiset verovuoden 2018 kirkollisveron ennakkotiedot ovat nähtävissä Verosaajien internet-palvelussa kohdassa Tilastot -> Tietoja maksuunpanonmukaisesta tilityksestä verovuosi 2018 (veronsaajat.vero.fi). Lopullinen tieto julkaistaan verotuksen valmistuttua lokakuun lopussa. Laskennallinen kirkollisvero saadaan jakamalla seurakunnan verovuoden 2018 kirkollisverotuotto seurakunnan vuoden 2018 kirkollisveroprosentilla.

Kirkolliskokous tekee päätöksen molempien maksujen suuruudesta marraskuussa.

Verotuskustannukset

Seurakuntataloudet maksavat verotuskustannuksina Verohallinnosta annetun lain 30 §:n perusteella 3,4 prosenttia Verohallinnon toimintamenoista. Valtion vuoden 2020 talousarvioesityksessä Verohallinnon toimintamenot kasvavat noin 1,3 prosenttia. Tämän perusteella seurakuntien osuus olisi yhteensä noin 13,9 miljoonaa euroa. Kustannusosuus peritään seurakunnilta neljässä erässä maaliskuu-, kesä-, syys- ja joulukuun kausitilityksien yhteydessä.

Palkkakulut

Kirkon nykyinen virka- ja työehtosopimus on voimassa 31.3.2020 saakka. Uusi sopimus neuvotellaan ja sovitaan tuohon päivään mennessä. Talousarvio joudutaan laatimaan ilman tietoa tulevista palkkatarjoustuksista.

Yleinen talouskehitys huomioiden seurakuntien on syytä kuitenkin varata palkkauskustannuksiin harkinnan mukaan noin 1–2 prosenttia. Myöskään ratkaisua mahdollisesta lomarahojen vähennysten jatkumisesta ei vielä ole. Talousarvio tulee laatia siten, että lomarahat maksetaan täysimääräisinä Kirkon virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti.

Henkilösivukulut

Eläkemaksut

Seurakuntien työnantajan eläkemaksuksi esitetään 21,0 %. Maksussa on huomioitu Kiky-sopimuksen edellyttämä 0,4 %-yksikön alennus. Työntekijän eläkemaksu kasvaa 0,4 %-yksikköä ja on alle 53-vuotiailla ja 63 vuotta täyttäneillä 7,15 prosenttia palkoista ja 53–62-vuotiailla 8,65 prosenttia palkoista. Kevan laskutuksessa työnantajan ja työntekijän eläkemaksuprosentit yhdistetään. Työntekijöiden keskimääräinen eläkemaksu kirkon eläkejärjestelmässä on 7,7 %. Seurakunnilta laskutettava palkkaperusteinen eläkemaksu vuonna 2020 pysyy nykyisellään ja on 28,7 % (21,0 + 7,7). Maksu on lopullinen ja seurakunta joko hyötyy tai häviää riippuen henkilöstön ikärakenteesta. Maksuprosentit ovat vahvistamattomia.

Muut henkilösivukulut

Muun muassa Kuntaliitto ja Elinkeinoelämän keskusliitto ovat julkaisseet arvionsa työnantajan sairausvakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksuista. Lopulliset päätökset saadaan marraskukussa. Vuonna 2020 työnantajan sairausvakuutus maksu nousisi 1,34 prosenttiin (0,77 % vuonna 2019) ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksu olisi palkkasummarajaan 2 086 500 saakka 0,45 % ja ylittävistä osasta 1,7 % (nämä olivat 0,45 % ja 2,05 % vuonna 2019). Muut työnantajamaksut ovat keskimäärin noin 0,8 prosenttia.

Kaikki henkilösivukulut olisivat yhteensä noin 24,3 %.

Rakennusten ylläpitokulut

Kiinteistöjen ylläpidon kustannusten kasvu kiihtyi vuoden 2018 noin 1,3 prosentista tämän vuoden toisen vuosineljänneksen 2,6 prosenttiin. Viimeinen tilastoitu vuosineljännes osoittaa, että kiinteistön ylläpidon kulueristä eniten kasvoivat sähkökustannukset 9,9 prosenttia. Korjauskustannukset ja lämmityskustannukset kasvoivat 2,6 prosenttia. Jätehuoltokustannukset kasvoivat 1,5 prosenttia, ulkoalueiden hoidon kustannukset 1,4 prosenttia ja hallintokustannukset 1,3 prosenttia. Veden ja jäteveden kustannukset nousivat 1,2 prosenttia ja käytön ja huollon kustannukset 0,7 prosenttia. Siivouskustannukset pysyivät viimevuotisella tasolla. (Lähde: Tilastokeskus, Suomen virallinen tilasto (SVT): Kiinteistön ylläpidon kustannusindeksi [verkkojulkaisu] stat.fi)

Talousarvioavustusten tilittämisistä lähetysjärjestöille

Kirkkohallitus pitää yllä jatkuvaa vuoropuhelua kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kanssa. Järjestöjen toiveena on, että seurakunnat ilmoittaisivat järjestöille kohdennetut avustukset heti sen jälkeen, kun niistä on tehty päätökset. Näin toimittaessa järjestöjen taloussuunnittelu olisi varmemmalla pohjalla. Tätä järjestöjen toivetta tukisi parhaiten käytäntö, jossa seurakunta päättäisi jo budjetointivaiheessa avustusmäärärahan jakamisesta järjestöjen kesken. Suositus seurakuntien talousarviomäärärahojen jakamisesta kirkon lähetysjärjestöille on julkaistu Sakastissa: <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/tilastot-ja-asiakirjat/lahetystyon-ja-kansainvalisen-avustustoiminnan-tilastoja>

Taloudelliset avustukset seurakunnille

Seurakuntatalouksia muistutetaan siitä, että vuodesta 2018 alkaen verotulojen täydennysavustuksen jakoperustetta muutettiin. Verotulojen täydennysavustuksen määrä seurakuntataloutta kohti muodostuu laskelman perusteella. Laskentaperusteisiin ei ole tulossa uusia muutoksia. Lisäksi seurakunta voi hakea harkinnan varaista avustusta. Tarkemmat tiedot ja ohjeet löytyvät Sakastista: Talous ja hallinto – Keskusrahasto – Avustusjärjestelmä.

Muuta huomioon otettavaa

Seurakuntien taloudellinen liikkumavara on kaventunut huomattavasti viimeisen 10 vuoden aikana. Tuona aikana jäsenmäärä on vähentynyt yli 500 000 henkilöllä (–13 %) ja kirkollisverotulon tuotto lähes 100 miljoonalla eurolla (–10 %). Molempien määrien väheneminen on ollut jatkuvaa ja jäsenistön osalta kiihtyvää. Viimeistään tässä vaiheessa seurakuntien strategiana pitää olla toiminta niukkenevien resursien varassa. Se tarkoittaa toiminnan keskittämistä ja joistakin työmuodoista luopumista. Suurella osalla seurakuntia on kuitenkin rahavarojen määrä vielä hyvällä tasolla, eikä äkkiänsiin ratkaisuihin ole tarvetta. Strategian huolelliseen valmisteluun on hyvät mahdollisuudet.

Julkisyhteisöjen taloudenhoidon perustana on talouden tasapaino. Käytännössä talous on aina yli- tai alijäämäinen, mutta pitkällä aikavälillä sen tulee olla keskimäärin tasapainossa. Talouden suunnittelussa

pitää ottaa huomioon seurakunnan talouden nykytilan yli- tai alijäämäisyys. Talouden tasapainon mittarina suositellaan käytettäväksi vuosikatteen määrän suhdetta tulevien investointien ja lainanlyhennysten vuosikeskiarvoon. Jotta seurakunnan vuosikatteen riittävyyttä voidaan arvioida, on tulevista peruskorjaus- ja uusinvestoinneista sekä lainanlyhennyksistä tarpeen tehdä vähintään viiden vuoden päähän ulottuva suunnitelma arviolaskelmineen.

Seurakunnassa, jossa uhkana on alijäämäinen talousarvio vuodelle 2020 tai jossa vuosikate ei riitä kattamaan vastaisia investointeja ja lainanlyhennyksiä, on talouden tasapainottamiseksi laadittava vähintään kolme vuotta kattava suunnitelma. Tuona aikana talous on saatettava tasapainoon.

Seurakunnan voidaan katsoa olevan vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, jos taseeseen on kertynyt alijäämää. Tilanne on erittäin vaikea, jos tilikauden tulos on ollut negatiivinen kahtena tai useampana vuotena. Rahavarojen riittävyyttä tulee myös tarkkailla; jos rahavarojen riittävyys on alle 60 päivää, tulee tilanne pyrkiä korjaamaan parempaan suuntaan. Velan määrä seurakunnissa on vielä suhteellisen pieni. On kuitenkin joukko seurakuntia, joissa suhteellinen velkaantuminen on yli 50 prosenttia. Se on eräs kriisikunnan tunnusmerkistön raja-arvoista. Tunnusluku kuvaa velan määrän suhdetta toiminta- ja verotuottoihin. Suhteellinen velkaantuminen -tunnusluvun kehitystä tulee seurata säännöllisesti.

Jos seurakunta on taloudellisissa vaikeuksissa, on talouden tasapainotustoimenpiteisiin ryhdyttävä välittömästi. Seurakunnan virkamiesjohdon (kirkkoherra ja talouspäällikkö) on käytävä avointa ja rakentavaa keskustelua sekä luottamushenkilöiden että työntekijöiden kanssa keinoista saada seurakunnan talous tasapainoon. Talouden tervehdyttämiskeinoiksi suositellaan sekä kiinteistöjen määrän vähentämistä, käyttö- ja ylläpitokustannusten karsimista että henkilöstökulujen määrän vähentämiseen liittyviä ratkaisuja. Viimeistään tässä vaiheessa kiinteistöstrategian laatiminen on ajankohtaista. Henkilöstön osa-aikaistuksia ja vapaaehtoisten osallistamista tulee myös pitää vaihtoehtoina. Henkilöstön vähentämiseksi voidaan hyödyntää tilanteita, joissa virka tai työsuhte tulee avoimeksi. Samalla tilannetta voidaan hyödyntää jäljelle jäävän henkilöstön tehtävänkuvien ja työajankäytön uudelleen arviointiin ja laajentamiseen. Elleivät edellä mainitut keinot riitä, on turvaututtava henkilöstön lomautuksiin – ja aivan viimeisenä keinona irtisanomisiin. Henkilöstöä koskeva pidemmän aikavälin suunnitelma auttaa seurakuntataloutta harjoittamaan vakaata ja turvallista henkilöstöpolitiikkaa.

Yksi tapa vahvistaa seurakunnan taloutta on kirkollisveroprosentin korottaminen. Korottamisen toiminnalliset ja taloudelliset perusteet tulee analysoida huolellisesti, ja ne on syytä esittää mahdollisimman avoimesti päättäjien lisäksi myös seurakuntalaisille. Hallinnossa kannattaa ensin päättää talouden linjauksista ja tiedottaa niistä, ja vasta sen jälkeen tehdä varsinaiset kirkollisvero- ja talousarvioesitykset. Mitä aikaisemmin ja perusteellisemmin asiasta tiedotetaan, sitä paremmat mahdollisuudet on sitouttaa jäsenet osallistumaan seurakunnan toiminnan rahoittamiseen.

Tiedusteluihin vastaa taloussuunnittelupäällikkö Pasi Perander, sähköposti [etunimi.sukunimi\(a\)evl.fi](mailto:etunimi.sukunimi(a)evl.fi) tai puhelin 050 349 6902.

KIRKKOHALLITUS

Pekka Huokuna

Pirjo Pihlaja

ISSN 1797-0326